

NEDERLANDSE BETROKKENHEID

Uraniumroof in Namibië

door Ruurd Huisman

Urenco vertegenwoordigt een samenwerkingsverband tussen het Britse staatsbedrijf British Nuclear Fuels (BNFL), het Westduitse particuliere bedrijf Uranit en het Nederlandse staatsbedrijf Ultra Centrifuge Nederland (UCN). Urenco bezit twee verrijkingsfabrieken op basis van het ultra-centrifuge-procédé. British Nuclear Fuels (BNFL) beheert een verrijkingsfabriek op Brits grondgebied in Capenhurst en Uranit en UNC hebben samen een verrijkingsfabriek op Nederlands grondgebied in Almelo.

Het is de algemene regel, dat contracten van Britse elektriciteitsbedrijven naar Capenhurst gaan en Nederlandse en Westduitse contracten naar Almelo. Urenco is weinig scheutig met informatie. Ze gedraagt zich als een echte NV. Bepaalde zaken zijn al gauw bedrijfsgeheim, zoals wie haar contracteurs zijn. Onderzoekers tasten hierover tot voor kort in het duister. Totdat het *Non Proliferation Factbook 1977* voor enkele commissies van de Amerikaanse Senaat niet zo lang geleden het licht zag. In het *Non Proliferation Factbook* was een lijst opgenomen met Urenco-contracteurs voor de jaren tachtig, wanneer Urenco tot een commerciële verrijkingsfabriek zal zijn uitgegroeid. Deze lijst was opgesteld door het Amerikaanse overheidsbureau voor energieonderzoek en ontwikkeling ERDA (Energy Research and Development Administration).

Urenco

Urenco heeft tegenover de schrijver van dit artikel de lijst van ERDA als juist omschreven. Een onderzoek naar de opdrachtgevers van Urenco bracht aan het licht dat twee van hen, de Britse *'Group of Utilities'* en het Westduitse VEBA, na 1980 Namibisch uranium door Urenco zullen laten verrijken. Urenco verdient hiermee aan gestolen goed, dat onder het Zuidafrikaanse bezettingsregime uit de grond is gehaald ten koste van de zwarte bevolking van Namibië. Ze is een radertje binnen het systeem, dat de zwarte bevolking van Namibië onderdrukt.

In 1970 werd bekend dat het Britse atoombureau een contract met de Britse mijnbouw-gigant Rio Tinto Zinc had afgesloten. Het contract omvatte de levering van maar liefst 7600 ton uraniumoxide uit de Rössingmijn in Namibië tussen 1976 en 1982. Waarschijnlijk zal dit contract twee jaar worden opgeschoven. Wegens technische

moeilijkheden aan de Rössingmijn zijn de uraniumleveringen pas in januari 1978 begonnen.

In '71 werd het contract overgeheveld naar British Nuclear Fuels, dat in dat jaar werd opgericht. Groot-Brittannië bezit twee typen kerncentrales, het Magnox-type en het Advanced Gas-cooled Reactor (AGR)-type. Een Magnox-kerncentrale wordt gevoed met natuurlijk uranium; een AGR-kerncentrale met verrijkt uranium. Alle Magnox- en AGR-kerncentrales vallen onder verantwoordelijkheid van regionale elektriciteitsbedrijven, op twee Magnox-kerncentrales van British Nuclear Fuels (BNFL) na. Deze regionale elektriciteitsbedrijven worden ook wel als *'Group of Utilities'* aangeduid. Zij betrekken het uranium van BNFL, die voor Groot-Brittannië als een soort groothandelaar optreedt.

De *'Group of Utilities'* heeft volgens het *Non Proliferation Factbook* enorme contracten met Urenco afgesloten. Dit betekent dat Urenco vanaf 1980 voor alle AGR-kerncentrales zal verrijken. Op deze manier verrijkt Urenco voor de Group of Utilities Namibisch uranium.

VEBA is West-Duitslands grootste multinational. Zij beweegt zich op het terrein van elektriciteit, chemie, mineralen, olie, enzovoort. De elektriciteitsvoorziening ligt in handen van twee dochterondernemingen: *Preussenelektra* en *Nordwestdeutsche Kraftwerke (NWK)*. Naast steenkoolcentrales bezitten deze dochterondernemingen ook kerncentrales.

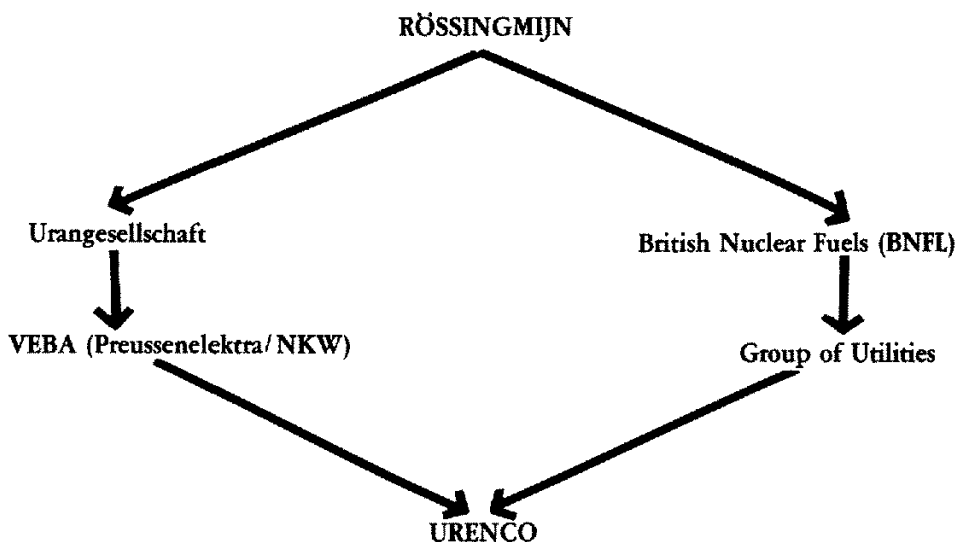
VEBA bezit éénderde van de aandelen van de Westduitse onderneming *Uran-gesellschaft*. Uran-gesellschaft heeft tussen 1968 en 1971 samen met de Britse Rio Tinto Zinc onderzoekswerk verricht voor

de vestiging van de huidige Rössingmijn in Namibië. In 1971 trok Urangesellschaft zich terug. De Westduitse overheid weigerde nog langer het grootste deel van de onderzoekskosten voor haar rekening te nemen. De Westduitse overheid was bang voor een binnenlandse politieke storm.

De inspanningen van Urangesellschaft waren echter niet tevergeefs. In ruil voor de bewezen diensten kreeg ze een optie op tien procent van het uranium dat door de Rössingmijn geproduceerd zou worden. Daar VEBA het uranium voor haar dochterondernemingen Preussenelektra en NWK via Urangesellschaft betreft, lag het voor de hand dat de kerncentrales van deze dochters gevoed zouden worden met uranium uit Namibië.

VEBA heeft dit in een brief van 20 sep-
Vervolg op pag. 8

tember 1978 bevestigd 'Kerncentrales in beheer van Preussenelektra en NWK betrekken hun uranium van verschillende uraniumprovincies in Afrika, vnl. Zuid-Afrika, Zuid-West-Afrika en Niger.' Dit geldt ook voor de tachtiger jaren, aldus VEBA in een andere brief, van 3 november 1978.

In weer een andere brief (18 oktober 1978) bevestigt VEBA, wat we middels het Non Proliferation Factbook al wisten: 'Dat Preussenelektra/NWK voor de in bedrijf en in aanbouw zijnde kerncentrales (Stade, Würzgassen, Brunshüttel, Unterweser, Krümmel, Brokdorf en Grohnde) verrijkingcontracten heeft afgesloten met de VS, Rusland en Urenco. Theoretisch is het mogelijk dat het Namibische uranium door de VS en/of Rusland wordt verrijkt. Praktisch niet. Het Non Proliferation Factbook meldt vanaf 1981 twee contracten van Preussenelektra en NWK met Urenco. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat hieraan sinds 1977 een aantal contracten is toegevoegd. VEBA onderhoudt nauwe banden met de Duitse partner van Urenco, Uranit. Ook is het niet onwaarschijnlijk dat Urenco op het ogenblik al Namibisch uranium voor VEBA's dochters Preussenelektra/NKW verrijkt. Het

Non Proliferation Factbook bevat alleen gegevens vanaf 1980.

Zelfs wanneer er op het ogenblik door Urenco niet voor kerncentrales van Preussenelektra en NWK wordt verrijkt, blijft de vraag waar dan het hexafluoride blijft dat noch door de VS noch door Rusland wordt verrijkt. Hexafluoride heeft de eigenschap dat het onder bepaalde voorwaarden, waaraan gemakkelijk is te voldoen, onbepert houdbaar is. Gewoonlijk worden de partijen hexafluoride voor toekomstige verrijkingcontracten bij de verrijkingfabrieken opgeslagen. Ook op het Urenco-terrein liggen dergelijke partijen. Ook partijen Namibische hexafluoride voor VEBA?

Euratom

Euratom is het atoombureau van de Europese Gemeenschap. Dit agentschap dient volgens het 'Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie' alle uraniumcontracten die elektriciteitsbedrijven van de lid-staten sluiten, goed te keuren. Zo heeft het Voorzieningsagentschap ook zijn goedkeuring gehecht aan de contracten die de levering van uranium uit Namibië betreffen.

Nederland is — als lid van Euratom — medeverantwoordelijk voor de goedkeu-

ring van deze contracten. Het heeft zich binnen Euratom nooit tegen deze contracten verzet.

In 1971 bevestigde het Internationale Gerechtshof in Den Haag dat Namibië sinds 1966 onwettig door Zuid-Afrika wordt bezet gehouden en dat dit land geen bevoegdheid heeft het bestuur over Namibië uit te oefenen. Het Internationale Gerechtshof adviseerde alle staten de banden met het onwettige bestuur van Namibië te verbreken. In 1974 publiceerde de VN-Raad voor Namibië, die het bestuur over Namibië sinds 1966 namens de VN uitoefent, het Decreet No. 1 ter bescherming van de natuurlijke rijkdommen van Namibië. Elke exploitatie, export en verwerking zonder toestemming van de VN-Raad voor Namibië werd daarin verboden. Dit decreet werd door de Algemene Vergadering bekrachtigd.

Adviezen van het Internationale Gerechtshof en besluiten van de Algemene Vergadering van de VN hebben geen bindend karakter voor de lidstaten. Dat is alleen aan besluiten van de Veiligheidsraad voorbehouden. In dit geval heeft Nederland echter het Decreet No. 1, evenals het advies van het Internationale Gerechtshof in 1971, vrijwillig aanvaard. De Nederlandse regering weigert echter hieruit consequenties te trekken. Ze stelt zich op het standpunt, dat het op de weg van de VN-Raad voor Namibië zelf ligt het Decreet te effectueren. Dit betekent dat de Raad voor Namibië een rechtszaak in Nederland zou moeten aanspannen om de grondstoffen, afkomstig van Namibië, in beslag te laten nemen. Er is een grote kans dat ze zulke rechtszaken zou verliezen, vanwege het feit dat een besluit van de Algemene Vergadering van de VN juridisch niet bindend is. Dit zou het wel zijn als de Nederlandse regering, in het verlengde van haar erkenning van het Decreet, het Decreet officieel in de Staatscourant zou publiceren. Vanaf dat moment zou het opgenomen zijn in de Nederlandse wetgeving.

Gevolgen

De bevrijding en een werkelijke onafhankelijkheid van Namibië worden gefrustreerd door landen die, ondanks de besluiten van de VN, handel drijven met het onwettige Zuidafrikaanse bewind over Namibië. De contracten tussen Westerse bedrijven en Namibië geven een schijn van wettigheid aan het Zuidafrikaanse bestuur. De toenemende handel versterkt de positie van Zuid-Afrika op de grondstoffenwereldmarkt, waardoor de Westerse afhankelijkheid van Zuid-Afrika voor aanvoer van grondstoffen steeds groter wordt. Het is hierdoor dat de politiek van de Westerse regeringen in de eerste plaats gericht is op het veiligstellen van hun economische belangen en niet op de bevrijding van de Namibische bevolking.

Naar aanleiding van het congres in Bonn over nucleaire samenwerking met Zuid-Afrika en de onthullingen over de verwerking van Namibisch uranium in Almelo hebben de Anti-Apartheidsbeweging Nederland, de Boycot Outspan Aktie, het Komitee Zuidelijk Afrika en de Werkgroep Kairos een gezamenlijke open brief gezonden aan de Nederlandse regering en het parlement. In hun brief eisen de vier organisaties:

- ★ 1. De Nederlandse regering dient bij de Westduitse regering protest aan te tekenen tegen de betrokkenheid van Westduitse ondernemingen en de Westduitse regering bij de opbouw van Zuid-Afrika tot atoommacht en bij de winning en verwerking van uraniumerts in Zuid-Afrika en Namibië.
- ★ 2. Ook tegenover de regeringen van de Verenigde Staten, Frankrijk en Engeland dient de Nederlandse regering haar afkeuring uit te spreken over hun betrekkingen op het gebied van de kernenergie met Zuid-Afrika.
- ★ 3. In de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en in andere internationale organen dienen de Nederlandse vertegenwoordigers voor resoluties te stemmen, die *alle* (ook civiele) nucleaire samenwerking met Zuid-Afrika verbieden, of deze resoluties zelf in te dienen.
- ★ 4. Aan de bezoeken van kernenergiegeleerden uit Zuid-Afrika aan Nederland dient een eind te komen, evenals aan bezoeken van Nederlandse nucleaire experts aan Zuid-Afrika.
- ★ 5. De Nederlandse regering moet verhinderen, dat verrijking van uranium uit Zuid-Afrika door Urenco in Almelo zal plaatsvinden.
- ★ 6. Nederland dient de verwerking van uranium uit Namibië door Urenco in Almelo onmogelijk te maken door:
 - binnen Urenco te ijveren voor een wijziging in het verdrag van Almelo in die zin, dat Urenco opdrachten van elektriciteitsbedrijven op het grondgebied van de drie samenwerkende partners kan weigeren, die in strijd handelen met internationale economische sancties en verplichtingen (zoals Decreet no. 1).
 - er binnen Euratom voor te ijveren, dat alle contracten met betrekking tot Namibisch uranium in de toekomst worden afgekeurd en de huidige contracten worden afgebroken.
 - in afwachting van de beslissingen binnen Urenco en Euratom, en bij negatieve beslissingen van zowel Urenco als Euratom, het uranium uit Namibië dat ons land binnenkomt, in beslag te nemen.